

Lunds Universitet

Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum

Handledare: Torbjörn Forslid

2018-01-11

Agnes Jonsson

LIVK10

Sex som befrielse eller livsstilsprojekt

Gestaltningen av kvinnlig sexualitet i tre samtida verk

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Syfte och frågeställningar.....	4
Metod och material.....	4
Forskningsöversikt.....	5
Teori.....	6
Analys.....	9
Avförtrollningen av (distanseringen ifrån) sexualitet.....	9
Sex som ett medel.....	15
Sex och intimitet i konsumtionssamhället.....	18
Sexualitet och droger.....	20
Frivilligt/ofrivilligt sex.....	24
Sammanfattning och avslutande diskussion.....	27
Referenser.....	29

Inledning

Från flera olika håll har man inom den västerländska samtidslitteraturen identifierat en ny tendens vad gäller gestaltningen av sexualitet, som utmärks av att det sex som skildras antingen är misslyckat eller att sexskildringarna uteblir. Fenomenet benämns som ”posterotik” i en artikel av Malte Persson i *Expressen* 19/7 2017.¹ Medan den seriösa litteraturen ägnar sig åt att beskriva sex där njutningen är frånvarande och främst förekommer som onani, prostitution och vana är den mer romantiska skildringen av kärlek och sexualitet förflyttad till litteratur där det inte ställs samma krav på konstnärlig kvalitet. Att försöka skriva god litteratur om bra sex framstår som ett risktagande, menar Persson. Möjligen går det att skriva bra om dåligt sex, men nästan bara dåligt om bra sex, konstaterar han.

I den här uppsatsen kommer jag att ta min utgångspunkt i den posterotiska trend som har urskiljts av bland andra Persson, men jag ämnar undersöka den närmare genom att studera hur den så kallade posterotiken faktiskt tar sig uttryck i tre samtida böcker: *Just nu är jag här* av Isabelle Ståhl,² *Trippt rapporter* av Tone Schunnesson³ och *What Purpose Did I Serve in Your Life* av Marie Calloway.⁴ Gemensamt för dessa böcker är att de desillusionerade huvudkaraktärerna sällan har njutfullt sex. Det har precis som mycket annat i karaktärernas liv förlorat sin mening och den förtrollning kring det som går att finna i exempelvis Kerstin Thorvalls roman *Det mest förbjudna*,⁵ som i min undersökning kommer att användas komparativt i syfte att belysa det tidstypiska i de samtida böckerna.

Persson undrar vidare om skammen återkommit efter årtionden av sexuell frigjordhet inom litteraturen. I den här uppsatsen kommer jag snarare att argumentera för att Ståhl, Schunnesson och Calloway komplicerar och nyanserar gestaltningen av sexualitet genom att skildra sex som inte enbart är positivt, vilket även gör just dessa verk intressanta att studera.

¹ Malte Persson, ”Därför är det så svårt att skriva om bra sex”, *Expressen*, 2017-7-19

² Isabelle Ståhl, *Just nu är jag här*, Natur & Kultur: Stockholm, 2017

³ Tone Schunnesson, *Trippt rapporter*, Nordstedts: Stockholm, 2016

⁴ Marie Calloway, *What Purpose Did I Serve in Your Life*, Tyrant Books: New York, 2013

⁵ Kerstin Thorvall, *Det mest förbjudna*, Bonnier: Litauen, 2015

Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att studera gestaltningen av intimitet och kvinnlig sexualitet i tre samtida böcker. Mer specifikt kommer jag att utgå ifrån följande frågeställningar:

1. Hur gestaltas den samtida avförtrollningen av (distanseringen ifrån) sexualitet i de undersökta böckerna?
2. På vilka sätt ges sexualiteten en identitetsskapande funktion i dessa böcker?
3. På vilka sätt kopplas den gestaltade sexualiteten i dessa romaner till droganvändning och andra beroenden?
4. Hur skildras gränsen mellan frivilligt och ofrivilligt sex i dessa böcker?
5. Hur förhåller sig dessa skildringar av sexualitet till den samhällsliga utvecklingen på det sexuella och intima området?

Metod och material

Jag kommer att göra en närläsning och en komparativ analys av samtliga böcker. De tre samtida verken är tacksamma att jämföra då de har många gemensamma drag vad gäller gestaltningen av sexualitet, samtidigt som de skiljer sig i väsentliga avseenden. Det tidstypiska i dessa böcker framträder inte minst i en jämförelse med Thorvalls roman, som är en i svensk litteraturhistoria klassisk gestaltning av kvinnlig sexualitet. Den utveckling och de gemensamma drag dessa verk ger uttryck för kommer jag sedan att koppla till sociologiska teorier om intimitetens och sexualitetens omvandlingar och dess förutsättningar inom det moderna samhället. Eftersom de kvinnliga huvudkaraktärerna uteslutande har sex med män kommer jag att studera texterna utifrån en heterosexuell kontext, men man kan såklart utveckla denna studie genom att inkludera olika sexuella läggningar.

Thorvalls roman publicerades år 1976 och tillhör den så kallade bekännelselitteraturen, en genre med självbiografiska drag som inte minst på grund av den starka igenkänningsfaktorn sågs som en möjlighet att skapa förståelse och gemenskap kvinnor emellan. Som mycket av 60- och 70-talets kvinnliga befrielselitteratur är hon influerad av den sexuella frigörelsen där man såg en subversiv feministisk kraft i att skildra kvinnliga subjekt med en sexuell drift. Hit hör även författare som Erica Jong och Suzanne Brøgger.

Ståhls roman *Just nu är jag här* från 2017 har kallats för en samtidsspegel och generationsroman och huvudkaraktären är nästan en karikatyr av en ung, urban person under 2010-talet, som alienerad från verkligheten och utan några fasta punkter i tillvaron är upptagen av självförverkligande och finner närhet och bekräftelse på sociala medier. Om Ståhls romankaraktär gestaltar den samtida bilden av en ung kvinna i storstaden, är Schunnessons och Calloways huvudkaraktärer mer särpräglade.

Calloway är en del av Alt Lit-rörelsen, som utmärks bland annat av att författarna publicerar sina texter online och hämtar inspiration från internetkulturen. Hennes bok *What Purpose Did i Serve in Your Life* som publicerades i USA 2013 består av några kortare texter som tidigare publicerats på olika internetsajter, där berättarjaget (som är namne med författaren) bland annat beskriver sina sexuella äventyr. Boken består även av skärmdumpar av sexchattar, sms, meddelanden från anonyma näthatare och ”selfies” – även detta i linje med Alt Lit-rörelsens litterära ideal.

Schunnessons roman *Tripptapporter* från 2016 är en tripprapport i dubbel bemärkelse: det namnlösa berättarjaget befinner sig på en fysisk resa samtidigt som hon redogör för de trippar hon gör genom intag av olika kemiska droger. Schunnesson placerar sig i en litterär tradition där huvudkaraktärerna med en dekadent livsstil driver omkring planlöst, som tidigare framförallt representerats av manliga författare. Det tydligaste exemplet här är kanske Jack Kerouac, men som kvinnlig förebild kan man även nämna Birgitta Stenberg. Trots att Schunnessons berättarjag går emot alla normer, till exempel att vara produktiv och lycklig, fångar romanen på många sätt den prekära situation många menar att millenniegenerationen befinner sig i.

Forskningsöversikt

Sexualitet i litteraturen är ett brett ämne och det finns således en uppsjö av mer avgränsade litteraturvetenskapliga studier om detta. Malte Persson kontrasterar i sin artikel det ”posterotiska” mot romance, som innehåller mer romantiska skildringar av sexualitet, och det finns ett flertal undersökningar om hur kärlek och sexualitet har gestaltats inom romancegenren som kan vara relevant som bakgrund för de tendenser som jag kommer att studera här. Bland dessa kan bland andra artikeln *Feminine Sexualities in Chich Lit* nämnas,

där Margaret Rowntree, Nicole Moulding och Lia Bryant utifrån ett feministiskt perspektiv studerar gestaltningen av kvinnlig sexualitet inom Chic lit-genren.⁶

Det finns även åtskillig forskning om hur kvinnlig sexualitet har skildrats inom den så kallade bekännelselitteraturen, och det finns vissa likheter mellan de författare som tillhör den traditionen och de som jag kommer att studera, till exempel att det är kvinnor som skriver avmystifierande om sexualitet. Men de skiljer sig också i väsentliga avseenden och det är framförallt skillnaderna jag kommer att fokusera på i den här undersökningen. Litteraturvetaren Cristine Sarrimo redogör för hur bekännelselitteraturen, där man skrev självbiografiskt om det som ansågs tillhöra det mest privata (bland annat intima relationer och sexualitet), växte fram på 1970-talet i samklang med den nya kvinnorörelsen i sin avhandling *När det personliga blev politiskt: 1970-talets kvinnliga bekännelse och självbiografi*.⁷ Thorvall är ett av de fem författarskap hon fokuserar på och avhandlingen kan till min studie användas som litteraturhistorisk bakgrund.

Det har inte tidigare publicerats några studier om Ståhls, Schunnessons och Calloways böcker, av förklarliga skäl då samtliga av dessa blev utgivna de senaste åren. Om den posterotiska trenden, som är ett relativt nyupptäckt fenomen, har det förekommit en diskussion i dagspressen och på olika internetforum, men jag har inte funnit några vetenskapliga studier om detta och hoppas därmed kunna bidra till den litteraturvetenskapliga forskningen genom att undersöka en obeforskad vinkel på ämnet sexualitet i litteraturen.

Teori

Min teoretiska utgångspunkt är *Sexual Script Theory* som introducerades av sociologerna John H. Gagnon och William Simon i deras bok *Sexual Conduct* år 1973, där de lägger grunden för att studera mänsklig sexualitet som något kulturellt, historiskt och socialt betingat snarare än något biologiskt och nedärvt. De argumenterar för att sexuellt beteende hos människor är sociala och inlärdade interaktioner, att vi lär oss att bli sexuella varelser på samma sätt som vi lär oss andra aspekter av mänskligt beteende, det vill säga genom att

⁶ Margaret Rowntree, Nicole Moulding, Lia Bryant, "Feminine Sexualities in Chic lit", *Australian Feminist Studies*, 72(27), s. 121-137, 2012

⁷ Cristine Sarrimo, *När det personliga blev politiskt: 1970-talets kvinnliga bekännelse och självbiografi*, Brutus Östlings bokf Symposion, 2000

plocka upp direktiv från omvärlden i den givna sociala kontexten. Hur vi har sex samt hur vi upplever lust och åtrå är socialt konstruerat och sexualitet kan därmed inte studeras som en egen sfär oberoende av sociala normer, och enligt dem bör sex alltså inte betraktas som en följd av enbart biologiska eller instinktiva begär. Eftersom sexuellt beteende är socialt konstruerat är det flytande och konstant föränderligt, och kan således inte kartläggas lika enkelt som hos andra djur.⁸

Jag utgår även ifrån att samhällets syn på sexualitet påverkar hur det skildras inom litteraturen. För en djupare förståelse för den utveckling som skett inom gestaltningen av sex vill jag redogöra för hur den allmänna diskursen om sexualitet har förändrats, vilket sociologen Anthony Giddens behandlar i sin bok *Intimitetens omvandlingar: Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Han menar att kvinnlig sexualitet tidigare sågs som något onaturligt och var förknippat med sjukdom. Kvinnor delades upp som antingen dygdiga eller lösaktiga, där den dygdiga och respektabla kvinnans sexualitet var strikt inskränkt till äktenskapet.⁹

Sedan 1960-talet har det skett en tydligare uppdelning mellan sexualitet och emotionalitet, och äktenskap ses inte längre som en nödvändighet utan som ett av många alternativ. Giddens menar att uppkomsten av vad han kallar *plastisk sexualitet*, det vill säga ”sexualitet som befriats från fortplantningens behov”,¹⁰ är en av förutsättningarna för den så kallade sexuella revolutionen som har inneburit en mer tillåtande attityd till sexualitet, och ett framsteg för kvinnors sexuella oberoende. Idag förekommer sex som vardagsföreteelse i tusentals böcker, artiklar och andra medier, och sexuella handlingar som tidigare fördömdes och sågs som perversa är inte stigmatiserade i lika hög grad (eller överhuvudtaget). Kvinnor kan, och förväntas, till exempel eftersträva sexuell njutning som en grundläggande del av sina liv och sina relationer.¹¹

⁸ Michael Kimmel, *The Sexual Self. The Construction of Sexual Scripts*, Vanderbilt University Press, 2007

⁹ Anthony Giddens, *Intimitetens omvandling. Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*, Nya Doxa: Lund, 1995, s.15, 29, 48

¹⁰ Giddens, s.10

¹¹ Giddens, s. 29ff, 66

Sociologen Catherine Hakim ser vad hon kallar *erotiskt kapital* som ett viktigt tillägg till ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital och argumenterar för att det är lika viktigt för förståelsen av sociala och ekonomiska processer, social interaktion och social rörlighet. Erotiskt kapital innebär den sexuella dragningskraft en person anses ha, och avgörs bland annat av skönhet, fysisk hälsa, stil och sociala färdigheter – kort sagt den typ av utseende och manér som i en given kultur uppfattas som sexuellt attraktivt. I individualiserade moderna samhällen blir erotiskt kapital allt viktigare och högre värderat för både män och kvinnor, men kvinnor har en längre tradition av att utveckla och utnyttja det.¹² I analysdelen kommer jag att ge exempel på hur karaktärerna jag har studerat förhåller sig till och utnyttjar sitt erotiska kapital i andra syften än den sexuella akten i sig.

Vidare kommer jag att använda Max Webers begrepp *avförtrollning*, som han i början av förra seklet myntade för att beskriva en materialistisk och kommersialiserad värld som saknar andligt liv och där människan styrs av egoism, vilket i sin tur leder till att individen känner sig vilsen och ensam. Han menade att det moderna samhället värdesätter och karaktäriseras av rationalitet och förnuft på bekostnad av känsla och intuition, och att det kapitalistiska systemet har förvandlat allting (även människor) till produkter på en marknad.¹³¹⁴ Även sociologen Eva Illouz skriver i sin bok *Därför gör kärlek ont* bland annat om den ekonomiska karaktär vår tids romantiska och sexuella förbindelser har tagit.¹⁵

¹² Catherine Hakim, *Erotic Capital*, 2010. Hämtat från <http://www.catherinehakim.org/wp-content/uploads/2011/07/ESR-Erotic-Capital-Oct-2010.pdf>

¹³ Lena Månsson, ”Myternas betydelse - med utgångspunkt i Ramsundaristningen”, *Tidningen Kulturen*, 2016-12-27

¹⁴ Madeleine Grive, ”Avförtrollningen av världen”, *10tal*, 2017:5

¹⁵ Eva Illouz, *Därför gör kärlek ont. En sociologisk förklaring*, Daidalos: Göteborg, 2013

Analys

Avförtrollningen av (distanseringen ifrån) sexualitet

Huvudkaraktären och berättarjaget Anna i Thorvalls roman *Det mest förbjudna* påverkas under sin sexualfientliga barndom av en för den tiden traditionell syn på kvinnlig sexualitet som något förknippat med skam, synd och sjukdom. Men det är också i sin sexualitet som hon finner den största friheten och lyckan, och den är därmed en källa till stor glädje såväl som till skam och ångest. Det första sexuella mötet upplever Anna som en frihet från skötsamhetens fängelse. Skammen gör henne dock sjuk av ångest tills hon bekänner för modern, som svarar med stor besvikelse över att hon har haft sex före äktenskapet. Modern ser på dotterns sexualitet som ett arv från faderns psykiska sjukdom, vilket hos Anna skapar en inre konflikt mellan en önskan att göra uppror mot modern och en känsla av att hennes sexualitet är sjuklig och onormal.¹⁶

När hon sedan med olika personer börjar leva ut sina sexuella begär upptäcker hon att det finns mycket lycka att hämta i dessa möten. Genom att ha sex med olika män upplever hon en frihet som hon inte kan uppnå på något annat sätt. När hon är kåt är hon lycklig, och när hon har sex med en man som hon attraheras av är det endast den relationen som existerar just då och alla tankar på morgondagen försvinner. Hon blir likgiltig inför omvärlden och det enda som styr henne då är kärleken och kåtheten. Att den sexuella utlevelsen upplevs som befriande, och att det är i den hon upplever total lycka, visar att Thorvall är influerad av den sexuella frigörelsen. Genom att låta en kvinnlig karaktär utöva plastisk sexualitet, och därmed gå emot samhällets konventioner för hur kvinnlig sexualitet bör se ut förmedlar Thorvall en kritik mot det traditionella familjeidealet och de normer som präglade synen på kvinnors sexualitet.

Det sexuella raseriet som då drev honom, fick mig att strunta i allt utom att jag ville också. O, ja, mera. En gång till. [...] Om vi var ensamma i våningen älskade vi överallt. Mot diskbänken. På golvet i badrummet. I badkaret under duschen. I stolar. Jag gnydde. Jag skrek. Jag skrattade. Jag grät. Det rann runt benen på mig, det blev fläckar på mattan och det skrattade vi åt, rullade runt började om, det kom mera det tog aldrig slut, o, mamma du vet inte, du anar inte.¹⁷

¹⁶ Thorvall, s.43, 57, 60

¹⁷ Thorvall, s.129f

För att Anna ska uppnå den extas som uttrycks i citatet ovan är det förbjudna elementet nödvändigt. De förbjudna männen är de som hon inte är gift med, som själva redan är gifta eller de som betraktas som olämpliga av någon annan anledning. ”Den mest förbjudna mannen” är alkoholist och kriminell. Han utnyttjar henne ekonomiskt och accepteras varken av modern eller barnen, men han är också den som för henne besitter mest dragningskraft. När männen blir tillåtna förlorar de det som från början gjorde de åtråvärda och sexet förlorar sin gnista. Hon kan fortfarande uppnå orgasm med sin make eller med sig själv, men det är inte samma eufori som i de sexuella möten hon har med de förbjudna männen. De förbjudna relationerna för också med sig skam och ångest, och den njutning och lycka hon känner i stunden följs alltid av det straff hon får i form av förebråelser från sig själv och sin omgivning.

Berättandet består av en bekännelsemässig dialog inspirerad av ett terapeutiskt samtal, vilket tydliggör bilden av hennes sexualitet och sexuella relationer som någonting som betraktas som sjukligt och skamligt, som måste bekännas och som hon faktiskt uppsöker psykisk vård för. Berättarjaget tilltalar en person – fadern – som representerar sexuell frigjordhet och med vilken hon jämför sig själv och idealiserar, och omtalar en tredje person – modern – som representerar det antisexuella mot vilken hon gör revolt. Att hon tar faderns parti och vänder sig mot allt det som modern (och i förlängningen även samhället) står för visar att det är den sexuella friheten som företräds här.

I följande avsnitt kommer jag att visa hur de samtida böckerna speglar en mer accepterande och normaliserad inställning till sex, vilket illustrerar hur gestaltningen av sexualitet även i dessa böcker präglas av de normer som genomsyrar samhället idag. De ger exempelvis inte uttryck för samma skam kopplad till sexuella handlingar eller sexuell njutning, och det som betraktades som stötande (exempelvis seriell sexualitet) i *Det mest förbjudna* är i de här böckerna normaliserade, och skildras inte längre som negativt laddade.

Elise, huvudkaraktären och berättarjaget i *Just nu är jag här*, ifrågasätter istället för sin lust sitt ointresse för sex och sin oförmåga att njuta av det. Sex ses varken som något skamligt eller förbjudet, hon finner bara ingen större nöje eller njutning i det och betraktar det som något att få överstökat. Hon tar hellre en sömntablett tillsammans och ser sex som ett bra

tillfälle att ”fundera över sin ekonomi, räkna kalorierna i maten man ätit under dagen eller formulera nästa statusuppdateringar på Facebook”.¹⁸

Det är senare alltid hennes pojkvän som tar initiativ till sex och försöker öppna för en konversation kring det. När han frågar vad hon gillar skämtar hon bort det genom att svara: ”sömntabletter och att chatta”¹⁹ och ber honom (allvarligare) att göra vad han vill med henne. Hon känner ingen stark aversion mot det, bara en likgiltighet och oförmåga att ge sig hän. Hon har svårt att fokusera på sexakten och medan pojkvännen befinner sig ”långt borta, högt ovanför” med dimmig blick är hon ”kvar i rummet, i den smuliga sängen”.²⁰

Hon tycker själv att det borde kännas mer och innerligare, att hon är avslappnad på ett skrämmande sätt i jämförelse med honom. Hon förklarar sin avtrubbade inställning till sex med att hon är stressad och tar p-piller, på allt sex hon har sett på TV och de dissociativa droger hon har tagit.²¹ Hennes oro över sin sexualitet påverkas på samma sätt som hos Anna (men av motsatt anledning) av omgivningens förväntningar, och på grund av att den inte stämmer överens med samhällets rådande syn på vad som är ett sunt sexliv. Medan Annas inställning till sin sexualitet präglas av en traditionell uppfattning om kvinnlig sexuell njutning som något onormalt, påverkas Elise av den rådande synen på ett aktivt sexliv som ett tecken på normalitet.

Hennes distanserade förhållande till sin sexualitet speglas av hennes allmänna känslotillstånd. Hon är inte intresserad av att komma någon nära eller öppna sig för någon varken sexuellt eller känslomässigt: ”det skulle vara skönt att slippa allt prat som alltid måste föregå ett förhållande, frågorna om familjen, uppväxten och värderingarna”.²² Hon finner sig ofta stå på utsidan och betrakta sitt eget liv, som hon menar är helt slumpmässigt, och har svårt att känna ett samband mellan sin kropp och sitt namn. Mycket av det hon gör är i syfte

¹⁸ Ståhl, s.175

¹⁹ Ståhl, 178

²⁰ Ståhl, s.215

²¹ Ståhl, s.148, 175

²² Ståhl, s.71

att fly sina känslor, till exempel genom att ta sig över fyra kilometer på löpbandet eller genom de tillfälliga möten med män hon träffar på Tinder.²³

Alla delar av Elise liv är flyktigt och allting sker i ett väldigt högt tempo: känslor, tankar och personliga möten. Stilen speglar detta med korta scener och fattiga dialoger som mest består av plattityder där ingenting faktiskt sägs på riktigt – klyschiga kärleksförklaringar besvaras med ”Vad fint sagt” eller ”Jag känner likadant”. Detta förstärker känslan av känslomässig distansering samt alienation från det sociala sammanhanget. Även hennes ointresse av sex speglas formmässigt: trots att hon i början av boken dejtjar regelbundet och har sexuella möten förekommer det väldigt få sexscener. Scenen tar oftast slut innan samlaget börjar och nästa tar vid när det är över, när hennes partner har kommit eller när hon låtsas göra det. När hon har sex med någon är det aldrig samlaget som beskrivs, utan vad hon gör under det – tittar på en spricka i taket eller lyssnar på vattnet som rinner genom rören.

Även det namnlösa berättarjaget i *Tripprapporter* har få positiva erfarenheter av sex. Hon känner lust och begär men de män hon har sexuella relationer med verkar sällan kunna tillfredsställa henne, och hon känner sig ofta uttråkad i relationerna och under sex. Männen affektion och löften om kärlek stör henne. Hon längtar efter något annat, eller så är hennes partner inte mentalt närvarande, och hon upplever det som att ”ligga med en död, en där själen lämnat kroppen”.²⁴ Ofta kan männen inte behålla sin erektion, eller så vill hon ha sex när de inte vill och tvärtom.

Här finns det inte heller någon förtrollning kring sex. Det blir inte romantiserat på något vis, snarare görs det sex som skildras mindre sexigt genom att beskriva kön som slaka, män som ”tappar ståndet”²⁵ och andra kroppsvätskor än de som framkallas av sexuell upphetsning. Men det framställs inte heller som något skamligt, det beskrivs på ett icke-värdeladdat och ganska mekaniskt sätt och är en aktivitet som utförs som vilken aktivitet som helst, medan hon uträttar andra behov eller tittar på TV.

²³ Ståhl, s.45, 55, 67

²⁴ Schunnesson, s.8

²⁵ Schunnesson, s.118

Han gick ner på mig i soffan, jag slötittade på tv, kände hans tunga vagt, väntade på att han skulle bli klar, hans bedjande blick upp bakom mitt venusberg, hans näsa begravd mellan blygdläpparna. Jag bytte kanal. Sharon Stone i spansk tv talade om sin cancer. Jani kysste insidan av mina lår, jag somnade.²⁶

Citatet ovan illustrerar hur en situation som skulle kunna vara sexuellt stimulerande snarast uttråkar henne. Stilen här är osentimental och kortfattad, och vi kan läsa mellan raderna att den sexuella akten inte upplevs som särskilt upphetsande, sexig eller romantisk – istället något hon vill få överstökat och inte sliter hennes uppmärksamhet från tv-programmet. Den osentimentala och korthuggna stilen förstärker känslan av känslomässig distansering.

Berättarjaget i Calloways bok redogör detaljerat och ingående (utan att vara pornografiskt) för hennes sexuella relationer och hur hon har sex med olika personer på ett nästan sociologiskt analyserande sätt. Hon använder sex som ett sätt att uppleva nya erfarenheter (kanske i syfte att skriva om dem) och finner sig ibland i situationer där hon känner sig illa till mods och förnedrad, eller där hon utstår skarp smärta i sökandet efter erfarenheter hon ännu inte har upplevt. För att stå ut med detta har hon utvecklat en förmåga att disassociera sig från sina känslor: ”I entered, temporarily, into a bizarre mental state induced by my need to disassociate from the humiliation, the pain, and my disgust at my willingness to engage in it.”²⁷

Hon seglar ofta iväg i tankarna under akten, och är väldigt närvarande på ett tankemässigt plan men mindre fysiskt. Hon är ofta alltför medveten om sig själv och situationen för att kunna fokusera på njutningen. Antingen oroas hon över sitt utseende, roas av den andra personen – som när hon inser att seriösa intellektuella inte skiljer sig särskilt mycket från trettonåriga pojkar²⁸ – eller reflekterar över sakers tillstånd.

När hon har sex med sin intellektuella idol som hon också möts med på ett känslomässigt plan lyckas hon dock till slut ge sig hän åt den sexuella njutningen, trots att hon till en början har svårt att släppa tanken på hur han uppfattar henne och situationen. Det främsta syftet med hennes sexuella relationer verkar dock inte vara njutningen i sig, utan snarare att skapa ett slags performance i vilken njutning ibland förekommer. Genom att säga

²⁶ Schunnesson, s.131

²⁷ Calloway, s.68

²⁸ Calloway, s.111

saker hon inte menar eller låtsas njuta när hon inte gör det iscensätter hon en särskild roll och situation, i syfte att skapa en viss stämning. Hon rekonstruerar till exempel vid ett tillfälle en scen från en porrfilm hon tidigare har sett, och vid ett annat får hon en man att komma i hennes ansikte för att sedan be honom att ta ett foto med hennes mobilkamera.²⁹

Calloway skriver inte bara naket om sexualitet, hon blottar även föga smickrande egenskaper som fåfänga, självtvivel, manipulerande samt berättarjagets något självupptagna självreflekterande. Det utförliga beskrivandet av händelseförloppet och hennes känslor och tankar samt det enkla och ofta icke-litterära språk hon använder – vilket utmärks av avsaknaden av exempelvis miljöbeskrivningar och meningar som börjar med ”He was like” eller kommenterandet av situationer som ”it was like whatever” eller ”it was okey” – för tankarna till en dagbok, talspråk eller en chattkonversation.

I hennes övriga relationer är hon som mest upphetsad när hon känner sig förnedrad eller förödmjukad, och ofta styr hon den sexuella akten i en riktning där hon förlorar all makt. Hur hon agerar i sexuella sammanhang påminner mycket om ett skådespel, där hon skapar en persona som betar sig på det sätt som hon tror att hon förväntas göra i sammanhanget och eftersträvar en slags stämning som påminner om den man kan finna i många porrfilmer. Den främsta formen av njutning är för henne när hon blir dominerad och förnedrad, och sex är ett sätt att nå det. När hon finner sig i en sådan situation kan hon dock inte bortse från känslan av att bli avhumaniserad och utnyttjad, vilket framkallar känslor av sorg men gör henne samtidigt upphetsad. I slutet av den sista novellen när hon har haft sex med två män som hon upplever använder henne som ett medel för att kunna ha sex med varandra, funderar hon över om hon drivs av en självdestruktiv impuls och kommer till insikten att hon har justerat sin sexualitet så att den är kompatibel med ett manligt sexuellt begär.³⁰

Marie anpassar hela tiden sina sexuella preferenser. Till exempel genom att sluta gilla vissa ställningar eftersom de män hon har sex med inte roas av dem: ”I had never met a guy who liked doing it in missionary before. I kind of even trained myself out of liking it, because most guys are bored by it.”³¹ Detta visar hur hon är aktiv i ”görandet av sex”, det vill säga hela tiden tiden skapar och omskapar betydelse av sex i interaktionen med andra. Det

²⁹ Calloway, s.115

³⁰ Calloway, s.238

³¹ Calloway, s.117

illustrerar att hur vi har sex samt vad vi tycker är sexuellt attraktivt och inte är socialt konstruerat och att det är någonting vi lär oss genom att plocka upp direktiv från omvärlden i den givna sociala kontexten.³²

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Ståhls, Schunnessons och Calloways huvudkaraktärer har en på olika sätt och i olika hög grad distanserad inställning till sex och sin egen sexualitet, vilket blir särskilt tydligt om man jämför med den hos huvudkaraktären i *Det mest förbjudna*. I de samtida verken skildras inte sex med samma förtrollning som går att finna i Thorvalls roman, och deras inställning till det speglas av deras allmänna alienation inför omgivningen men även böckernas formmässiga uttryck, som ofta är sakligt och osentimentalt, särskilt i skildringen av sex.

Sex som ett medel

Enligt *Sexual Script Theory* är sexualitet en viktig del i människans identitetsskapande. Det är en del av de grundläggande byggstenarna i hur vi konstruerar oss själva och betydande för den homosociala jämförelsen och konkurrensen kvinnor och män emellan. Syftet med en sexuell relation kan även vara en annan än relationen i sig, och bakom den kan man finna andra motiv som inte är rent sexuella, exempelvis politiska, ekonomiska eller kulturella.³³ Gemensamt för Elise, Marie och berättarjaget i *Trippt rapporter* är att de alla utnyttjar sexuella relationer och sitt erotiska kapital på olika sätt, antingen rent ekonomiskt och i andra praktiska syften eller på ett mer känslomässigt plan.

Marie är högst medveten om sitt erotiska kapital, och hur hon kan utnyttja sin ungdom och sin skönhet i både privata och professionella relationer. Hon tar till exempel kontakt med sin intellektuella idol genom att skicka bilder som är avsedda att vara sexiga, och frågar sedan om han vill träffa henne för att ha sex, trots att hon främst är intresserad av ett intellektuellt utbyte med honom. Det visar sig sedan att hon kan få både och, men det verkar som att det var den sexuella anspelningen som fick henne dit, och genom att imponera med sitt utseende lättar hon på pressen att framstå som intressant och smart.

Hon säger att hon upplever att människor dömer henne mindre sedan hon börjat betraktas som sexuellt attraktiv och hon känner sig säkrare i offentliga sammanhang när hon

³² Kimmel

³³ Kimmel, s.5

ser bra ut, vilket gör att det erotiska kapitalet för henne blir ett slags maktmedel. Men trots att hon lättare får sin vilja igenom på grund av sitt erotiska kapital och att hon genom sexuella relationer eller genom att anspela på sex får sociala och ekonomiska fördelar skapar det en osäkerhet, och hon söker hela tiden bekräftelse på sitt erotiska kapital och lägger ner mycket arbete på att erhålla och bibehålla det. Att flirta är ett sätt för henne att bli omtyckt och bekräftad, och om en person av manligt kön inte är intresserad av henne sexuellt påverkar det hennes självkänsla negativt, oavsett om hon själv är attraherad av personen i fråga eller inte.

I både Schunnessons och Calloways böcker används sex i ekonomiskt syfte på ett konkret sätt då de ibland eller vid några enstaka tillfällen säljer sexuella tjänster. När berättarjaget i *Trippt rapporter* inte har några pengar eller något att sälja, onanerar hon för män via internet (eller på en toalett i en galleria) vilket hon tidigare gjorde gratis och hon resonerar att hon lika gärna kan ta betalt.³⁴ Hon menar att hon inte lider av detta, hon känner ingen njutning men det är ett liv hon själv har valt. Detta visar också på den distanserade, något avtrubbade inställning som redogjordes för tidigare, där sex ses som en företeelse som vilken som helst och säljs lika enkelt som avlagda ägodelar. Hon utnyttjar även sex och intimitet i sina relationer med män i ett outtalat utbyte mot exempelvis pengar och droger, och det erotiska kapitalet är för henne en viktig valuta eftersom hon saknar ekonomiskt och kulturellt kapital. Hon anpassar sig dock inte aktivt efter den gängse normen för hur en kvinna bör se ut eller bete sig för att uppfattas som sexuellt attraktiv.

Första och andra gången Marie säljer sex befinner hon sig ensam i London och står utan pengar, och sexarbete ter sig som en relativt enkel lösning. Hon är nervös innan mötena, dels över att hon ska råka illa ut men även för att hon ska tycka att männen är oattraktiva eller att hon inte ska lyckas prestera socialt. När hon inser att de inte är ute efter att skada eller lura henne känner hon sig neutral. Hon blir inte äcklad, som hon befarade, men det är inte heller några positiva känslor, hon är snarast uttråkad och vill få det överstökad. När arbetet är utfört går hon därifrån med känslan av att det var lättförtjänta pengar.³⁵ Även Marie ger här uttryck för en distanserad inställning till sexarbete.

³⁴ Schunnesson, s.19, 132

³⁵ Calloway, s.25ff, 31

Den tredje gången hon säljer sex behöver hon pengar för att kunna upprätthålla en livsstil med "BareMinerals foundations and MAC lipstick and soy lattes and pizza".³⁶ Hon ser sexarbete som ett självständigt och produktivt sätt att tjäna pengar på, till skillnad från att bli försörjd av sina föräldrar. Sexarbete är också ett sätt att studera människor på och att ta reda på vad sexarbete betyder för henne, vilka män som betalar för sex och varför. Det är dock en obehagligare upplevelse den här gången, då hon till en början känner sig socialt obekvämt och senare rädd och förnedrad. Mannen tar sig friheter till hennes kropp och dominerar henne på ett sätt som gör att hon måste distansera sig från sig själv och situationen totalt för att kunna genomlida den.

Innan mötet upplever hon att hon är i kontroll och värdefull (att en man är villig att betala 300 dollar för att ha sex med henne ser hon som ett bevis på sin skönhet och sexuella dragningskraft), men något ändras under mötet och till slut känner hon sig avhumaniserad och reducerad till ett sexobjekt: "I have to get along with this to get paid because I'm a whore. I deserve to be treated like this its my job I have to make him happy. [...] I'm so tired of lying to myself and keeping up the illusions that I'm not a worthless sex object when I am. I am a stupid worthless whore and i like being treated like one".³⁷

Eva Illouz menar att en persons sexualitet och *sex appeal* har kommit att bli en statusmarkör för både kvinnor och män, men att de befinner sig på olika positioner vad gäller möjligheten att kontrollera eller föra handlingar på tal, hävda sin rätt att göra vissa saker, definiera vissa handlingar som tillåtna och andra som otillåtna.³⁸ Maries sexualitet är viktigt i hennes identitetsskapande och självbild, vilket visar sig bland annat i den betydande roll hennes sexualitet, hur hon har sex och med vilka, har för den internetpersonlighet hon har skapat samt i hennes texter. Situationen beskriven ovan är ett exempel bland andra där det sexuella mötet till en början upplevs som en källa till status och värde, för att sedan gå över i en känsla av maktlöshet, vilket kanske illustrerar det ojämlika maktförhållandet hon ofta befinner sig i sina sexuella relationer med män.

Även Elise utnyttjar sina sexuella relationer i andra syften än den sexuella akten i sig. Syftet är inte heller att hitta en långvarig partner (hon träffar aldrig någon mer än fem gånger

³⁶ Calloway, s.65

³⁷ Calloway, s.69

³⁸ Illouz, s.113

eftersom hon då blir påmind om att hon existerar) trots att hon aktivt och uttryckligen söker efter nya personer att dejta, antingen genom Tinder eller när hon är ute med sina vänner. Syftet är återigen att fly sina känslor och för en stund gå utanför sitt eget huvud och kropp samt en källa till bekräftelse, utan att behöva skapa en historia eller göra några avtryck.

Hon förhåller sig till och utvecklar sitt erotiska kapital genom hur hon klär sig och genom att bete sig på ett visst sätt i relation till män som hon tror uppfattas som sexuellt attraktivt. När hon var yngre dejtade hon äldre män som var villiga att lyssna på henne, vilka fungerade som substitut för psykisk rådgivning medan hon väntade i de långa vårdköerna. Hon vill ha en människa i bakgrunden när hon ska sova, och de tillfälliga förbindelserna blir ett sätt att slippa vara ensam en natt och ett avbrott från hennes tankar och känslor, och förutsättningen för detta är sex eller åtminstone en anspelning på det.

Anna i i Thorvalls *Det mest förbjudna* upplever precis som Marie tillfredsställelse och en större frihet när hon börjar betraktas som sexuellt attraktiv. Hon oroas över att hennes erotiska kapital minskar i takt med att hon åldras, då hon upplever att utbudet och friheten att välja sexuell partner minskar successivt från år till år. Det erotiska kapital hon besitter är viktigt för henne personligen, men det tillsammans med hennes sexualitet blir snarare än en källa till status en last i omgivningens ögon. Hon utnyttjar inte sin sexualitet och sitt erotiska kapital som de övriga huvudkaraktärerna i andra syften än sex. Skillnaden mellan henne och berättarjagen i de andra böckerna är att det främsta och kanske enda syftet med hennes sexuella relationer är relationen i sig och den sexuella njutning den innebär.

Sex och intimitet i konsumtionssamhället

Frihet inom olika områden är modernitetens främsta signum, menar Illouz, och inom det sexuella området har målet varit att befria sexualiteten från olika tabun. Trots att det i grunden är något positivt hävdar Illouz att den sexuella och emotionella friheten skapar egna former av lidanden som hör ihop med den ökade friheten på konsumtionsområdet. Hon menar att intimiteten och det romantiska livet idag följer företagarens logik, som innebär att varje part prioriterar sina egna friheter, samt ett överflöd av sexuella valmöjligheter.³⁹

Dejtingappen Tinder och andra nätdejting-sajter är ett exempel på hur den konkurrens som tidigare varit begränsad till ekonomin har spridit sig till det intimas sfär. Elise använder

³⁹ Illouz, s.92, 95, 121

Tinder frekvent, vilket är med alla tusentals människor att välja på en oändlig källa till tillfälliga möten, och en passande lösning för någon som Elise som vill hålla sina relationer ytliga och anonyma. Ändå verkar de vara en källa till känslor av meningslöshet. Hon har svårt att skilja de olika mötena från varandra, och hon upplever att männen nästan är exakt likadana.⁴⁰

Katalogen av människor som likt i ett CV framställer sig själva från sina bästa sidor verkar vara upplagt för besvikelse. När hon sökt igenom närområdet konstaterar hon att hon har sett hundratjugo ansikten men ingen intressant, och de personer hon träffar lever sällan upp till den bild av sig själva de målat upp i deras profiler – de ser äldre ut än på bilderna, är kortare än henne eller besitter andra enligt henne mer eller mindre oattraktiva drag. Hon tycker att mötena med nya människor liknar arbetsintervjuer och efter att hon spenderat natten hos en ny bekantskap skakar de hand, säger hejdå och när de skiljts åt slår hon åter på Tinders GPS.⁴¹

Illouz menar att det romantiska begäret har blivit ekonomiskt till sin natur på så vis att begäret styrs av tillgång och efterfrågan. Om tillgången på något är stor uppstår ett överflöd av valmöjligheter som gör det svårt att tillskriva det man begär ett värde, medan knappheten tvärtom gör det lättare.⁴² För Elise gör vetskapen om att hon närsomhelst kan träffa någon annan att hon lättare ser brister hos männen, och överflödet av valmöjligheter uppmuntrar den ständiga jakten på någon eventuellt bättre.

Svårigheten att binda sig till en person visar sig också i hennes relation till pojkvännen Viktor. När de lär känna varandra är han otillgänglig och visar inte samma intresse som henne, vilket gör att hennes intresse tar form av något som liknar besatthet för att sedan svalna när de blir ihop och hennes begär är besvarat. Han vill ha ett löfte om något mer långvarigt, men hon kan inte ge några löften som varar längre än ”de kommande timmarna, inatt, imorgon”,⁴³ nästa vecka kan det ha dykt upp något eller någon som förändrar allt. Kommersialiseringen av det romantiska livet förstärks av bildspråket i Ståhls roman, där berättarjaget liknar Viktor med en noppig tröja – hennes beröring gör honom fulare – och

⁴⁰ Ståhl, s.20

⁴¹ Ståhl, s.20ff

⁴² Illouz, s.125f

⁴³ Ståhl, s.199

tidigare pojkvänner likställs med skräp de köpt tillsammans på IKEA samt andrahandskontrakt som går ut: ”produkter som snabbt omvandlas till avfall”.⁴⁴

Illouz menar att kvinnor som är ute efter något ”seriöst” i form av ett fast förhållande förlorar i värde på den romantiska marknaden. Kvinnor som är villiga att binda sig avslöjar en osjälvständighet och gör dem till ett lätt byte. ”Erövrandet” betyder därmed inte någon seger i konkurrensen mellan män inom det sexuella fältet.⁴⁵ De kvinnliga romankaraktärerna jag har studerat ger uttryck för den här, enligt Illouz traditionellt manliga, inställningen till värde i relation till seriositet. Den visar sig till exempel i Elises förändrade syn på Viktor ju mer han är villig att investera i deras relation. Till slut börjar hon se ner på och förakta honom för sin tillgivenhet, och den otrohetsaffär hon inleder med en gift man (som från hans sida uttalat endast handlar om sex) lockar mer.

Ett liknande inställning kan man finna hos berättarjaget i *Trippt rapporter* i hennes relation till Jani. Han beskrivs som snäll men svag och hans svaghet gör att hon känner känslor av förakt. Han underlättar hennes liv genom att ta hand om praktiska göromål som hon själv inte är förmögen att ta hand om. Han sorterar hennes brev och betalar hennes räkningar, ser till att hon äter och är ett känslomässigt stöd, utan att få någonting tillbaka. Hans tillgivenhet gör henne odräglig, och hon behandlar honom med likgiltighet eller skickar ut honom ur lägenheten mitt i natten för att hon inte vill vakna bredvid honom på grund av hans svaghet. Jani är nöjd när han tillåts vara nära henne, och hon föraktar och förundras över att han inte lämnar henne.

Sexualitet och droger

Enligt Giddens tar sig ett beroende uttryck i form av tvångsmässigt beteende, där utförandet av en viss handling eller intagandet av en substans medför att spänningen släpper och är mycket svår att avvärja. Att inte ha möjlighet att utföra handlingen eller att inta substansen väcker starka ångestkänslor. I det tidiga stadiet av ett beroende är det ”kicken” som individen söker, det vill säga en tillfällig känsla av upprymdhet, triumf eller avslappning. När beroendet är etablerat omvandlas strävan efter kicken till suget efter en ”fix”, som gör att ångesten lättar men förr eller senare följs av depression och tomhetskänslor. Både kicken och fixen innebär

⁴⁴ Ståhl, s.64

⁴⁵ Illouz, s.122

en paus från vardagen.⁴⁶ Gemensamt för berättarjagen i samtliga böcker jag har studerat är att de söker efter upplevelser utöver det vanliga, något som lindrar ångesten eller ger en känsla av eufori, antingen det rör sig om självmedicinering av alkohol och andra droger eller beroendet av en destruktiv relation.

För Elise och berättarjaget i *Tripprapporter* är det alkohol och droger som är källan till dessa känslor. I *Tripprapporter* styr alkoholen och drogerna berättarjagets handlingar, och gör i stunden livet enklare, mjukare samt ger en känsla av kontroll. Intima relationer, människor och sex jämförs med droger och det är i det senare som den verkliga, sanna lyckan finns: ”ingen människa går upp mot en lina”,⁴⁷ och i ruset har hon kontroll över sitt eget klimax – där behöver hon inte männen för att hålla sig ”flåsande, svettandes i dagar” och det ”gäller inte att stiga upp eller gå och lägga sig för att männen ska stöta in i” henne.⁴⁸ I bruket av droger slipper hon besvikelsen från män för att hon inte är som hon förväntas vara, och hon slipper blickar på sin kropp och omfamningar hon inte önskar. Här är beroendet redan etablerat: fixen är psykologiskt nödvändig och strävan efter den går före allting annat, vilket påverkar hennes relationer och andra aspekter av hennes liv negativt.

Litterärt påminner texten om en drogtripp där berättandet växlar mellan narcissistiskt självförtroende och deprimerat självhat under avtändningen. Stilen är lyrisk utan något direkt sammanhang eller handling, vilket förstärker känslan av personlig stagnering och att berättarjaget lever sitt liv planlöst utan fasta relationer eller punkter. Texten saknar kapitel och består av fragment på ett par sidor, där berättarjaget minns olika relationer och kapitel av sitt liv. Berättandet sker precis som i Ståhls roman i ett högt tempo, samtidigt som det är stillastående i att det faktiskt inte riktigt händer någonting och inte sker någon utveckling för berättarjaget. Detta bidrar till karaktäriseringen av berättarjaget som utan hopp, deprimerad och fast i ett destruktivt beroendemönster.

Hon utnyttjar romantiska och sexuella relationer för rusningsmedel av olika slag, medan Elise använder alkohol och droger för att lättare kunna distansera sig från sexakten, sina känslor eller för att komma människor närmare. Elises droganvändande är inte lika tydligt styrt av ett beroende utan innebär snarare ett sökande efter kicken, som skapar en

⁴⁶ Giddens, s.69f

⁴⁷ Schunnesson, s.116

⁴⁸ Schunnesson, s.51

känsla av upprymdhet och avslappning samt lindrar ångesten för stunden. Men det är också en nödvändighet för att Elise ska kunna ha sex. Hon har inte haft sex nykter på flera år och när hon väl hemma hos en man hon har träffat på Tinder inser att hon är nykter låtsas hon somna och tar en taxi hem några timmar senare. Under ett annat Tindermöte tar hon, för att kunna dissassociera sig från sexakten, en sömntablett som även används som en våldtäktsdrog. När han har kommit klär hon på sig och går därifrån och känner sig ”desorienterad men upprymd”.⁴⁹

Alkohol och droger är för Elise ett sätt att befria sig från sina tankar och känslor, men de hjälper henne även att komma människor närmare då relationer och samtal känns mer sanna när hon befinner sig i ruset: ”Jag har tagit drogen med andra för att komma dem närmare. Längre efter att drogen slutat verka är personen man var med under ruset särskilt viktig. Drogen framkallar empati och förtroende och ett tillstånd som liknar förälskelse men är djupare, stillsammare”.⁵⁰ Här beskriver hon det tillstånd man försätts i av drogen MDMA, som jämförs med känslor av förälskelse men framställs som mer eftersträvansvärt.

För Marie och Anna är det inte alkohol eller droger som är källan till de största kickarna. I Maries liv förekommer både alkohol och droger frekvent, men på ett slentrianmässigt sätt. Det är aldrig någonting hon uttalat söker eller genom vilket hon når någon större sensation, men hon dricker alltid innan eller under sexuella möten vilket fungerar lugnande och blir ett sätt att distansera sig från sina känslor. Kickarna söker hon i de nya erfarenheter hon ofta finner i sexuella sammanhang. Där kan hon uppleva nya sensationer, kanske inte främst i form av sexuell njutning utan snarare i känslan av att uppleva någonting utöver det vanliga.

I wanted him to finish what he had started; I wanted him to cum in me or on me. And I wanted to see what would happen if we kept going with this. It felt like something that i had to experience. I wondered if I was being driven by a self-destructive impulse. [...] I wondered when I would stop abusing myself for the sake of new experiences, new sensations.⁵¹

⁴⁹ Ståhl, s.48

⁵⁰ Ståhl, s.71

⁵¹ Calloway, s.237f

För att nå dessa upplevelser finner hon sig ibland i situationer som gör henne illa till mods, men som uttrycks i citatet ovan styrs hon inte av ett okontrollerat begär utan snarare av nyfikenhet.

Anna varken dricker alkohol eller använder droger men upplever liknande känslor av frihet och extas i sina sexuella möten, som Elise och berättarjaget i *Tripprapporter* finner i alkohol och droger. Kicken hon får genom otroheterna i sitt första äktenskap verkar ångestdämpande, och de innebär ett tillfälligt avbrott från hennes roll som hustru och moder. Enligt Giddens är jagets frånvaro och det tillfälliga övergivandet av omsorgen av självidentiteten bidragande till att ångesten släpper,⁵² och för Anna blir otroheterna en frihet genom vilka hon får möjlighet att frånga sina egna och omgivningens krav på hur hon bör vara och agera.

Sin relation till den mest förbjudna mannen liknar hon vid ett missbruk, där hon har förlorat all kontroll och inflytande över relationen och beroendet av den. Ett liv utan honom ter sig omöjligt, och att vara med honom överskuggar alla andra åtaganden. Det är den fysiska attraktionen till den här mannen som styr henne, att ha sex med honom är hennes fix och hon tar ibland till extrema åtgärder i jakten på den. Efteråt kommer nykterheten med känslor av skam och äckel inför beroendet då hon slänger ut honom, bäddar rent och känner sig frisk och övertygad om att det äntligen är över, för att senare slås av abstinensen och då är det bara en tidsfråga innan hon är fast igen.⁵³

Att vara med honom är en verklighetsflykt och när hon är inne i ruset känner hon ren lycka, triumf och överlägsenhet, men förr eller senare kommer alltid skammen och en längtan efter att vara fri från beroendet. I de ”nyktra” stunderna anser hon själv att hon har förlorat kontrollen över situationen, och vid ett tillfälle när hon inte vet vad hon ska ta sig till i sin längtan och svartsjuka uppsöker hon akut vård och ber om att bli inlagd för avgiftning. Vid ett annat tillfälle undersöker hon i samtal med en gynekolog möjligheterna att ta bort sin lust.⁵⁴

⁵² Giddens, s.71

⁵³ Thorvall, s.133ff

⁵⁴ Thorvall, s.153, 157

Att älska honom var att inte ha någon morgondag, inga minnen, ingen framtid. Det var ett koncentrerat, avgränsat liv av extas, farlighet, hetta, hat, födelse och död./Jag hatade och älskade honom. Hatade och älskade och hatade och kunde inte vara utan honom. /Han var det mest förbjudna och det enda nödvändiga./Sen fick det gå hur det ville med allt det andra. Joodå. Jag såg visst att han var en last. En undergång. Men också min möjlighet att överleva./ Att få vara JAG.⁵⁵

Citatet ovan visar på den romantiska inställning till kärlek och sex som ges uttryck för i Thorvalls roman samt illustrerar de tvära kast som sker i Annas känslor i relationen till den mest förbjudna mannen. Beroendet hon upplever till den här personen är kanske endast en intensiv och känsloladdad skildring av att vara låst till en destruktiv kärleksrelation, vilket onekligen är smärtsamt men också en erfarenhet som delas av många. De känslor många av hennes sexuella relationer ger upphov till, och sökandet efter dem, liknar de kickar Giddens beskriver som utmärkande för det tidigare stadiet av ett beroende. Samtidigt är effekterna av hennes sexuella möten endast positiva, medan de negativa upplevelserna av skam kommer från avvikandet ifrån normen och de sociala sanktioner som blir följden.

Oavsett om det rör sig om ett beroende eller inte, är det intressant och talande att Thorvall skildrar sex och kärlek med samma intensitet som droger skildras i exempelvis *Tripprapporter*, och att berättarjagen upplever liknande känslor i sexuella relationer respektive bruket av alkohol och droger. Stilen påminner ibland även om den i *Tripprapporter* som för tankarna till ett rus eller ett beroende, med dess växlingar mellan extas och ångest, med skillnaden att det är i *Det mest förbjudna* sexuell njutning eller frustration som är upphov till detta och inte alkohol eller droger.

Frivilligt/ofrivilligt sex

Gemensamt för Ståhl, Schunnesson och Calloway är att de skildrar sex som ligger på gränsen mellan frivilligt och ofrivilligt, och på samma sätt som att det ibland är svårt att avgöra om det sex som skildras är ”bra” är det inte alltid helt tydligt om det finns ett samtycke till den sexuella akten eller till det som sker under den. Huvudkaraktärerna befinner sig ibland i sina sexuella relationer i en gråzon mellan vad som skulle kategoriseras som ett övergrepp och en sexuell relation som är helt och hållet frivillig. Ofta är det personer som berättarjagen känner och har en relation eller tillfällig förbindelse med som tar sig friheter till deras kroppar när

⁵⁵ Thorvall, s.127

det inte finns ett uttalat samtycke eller då de befinner sig i ett tillstånd då de kanske inte är i stånd att göra aktiva val.

Elise är hemma hos en bekant som hon har matchat med på Tinder. De ligger i sängen och pratar och hon domnar bort av den sömntablett hon tagit tidigare, men vaknar av att han ligger ovanpå henne och har tagit av hennes trosor: ”Vad gör du? Frågar jag och försöker flytta på mig./Jag trodde du var med på det./Jag sover./Varför kom du hit om du inte ville?/ Jag vet inte./Han vänder sig om och somnar.”⁵⁶ I den här situationen tar mannen för givet att Elise vill ha sex med honom för att hon har följt med honom hem, och att det antagna medgivandet hon har gjort genom att gå hem till honom kan ha ändrats eller att hon sover struntar han i.

Även i *Trippt rapporter* förekommer det att berättarjaget har sex när hon är påtagligt berusad: till den grad att hennes kropp är avdomnad och hon inte kan hålla sina ögon öppna. Vanligt förekommande är också att hon ligger avsvimnad bredvid män i kollektivtrafiken som tar på henne.⁵⁷ Författaren problematiserar aldrig uttalat att något sker mot berättarjagets vilja, även här använder Schunnesson ett stilgrepp där hon subtilt antyder att berättarjaget kanske är för berusad för att kunna göra aktiva val, genom att exempelvis beskriva hennes kropp som avdomnad.

I följande citat sägs det aldrig rakt ut att berättarjaget inte vill ha sex med mannen i fråga, men mellan raderna kan man utläsa en viss omedgörlighet: ”Han kröp ner under bordet och särade på mina klibbiga lår med sina tunga, letade sig in med huvudet mot mina av svett helt blöta trosor, höll med tvång benen isär samtidigt som han försökte jobba upp saliv nog i munnen för att slicka mig”.⁵⁸ Händelsen är osentimentalt skildrad och det sägs inte rakt ut att detta sker mot hennes vilja, men att mannen håller isär hennes ben med tvång tyder på en viss tvekan från hennes sida, och att hennes trosor är blöta av svett och inte upphetsning antyder att situationen om inte annat åtminstone inte upplevs som sexuellt stimulerande.

Som tidigare nämnt finner Marie det sexuellt upphetsande att känna sig dominerad och förnedrad, men bristen på kommunikation med hennes sexuella partners gör att hon ofta finner sig i situationer som till en början är njutbara men som lätt övergår i en känsla av

⁵⁶ Ståhl, s.111

⁵⁷ Scunnesson, s.113, 127

⁵⁸ Schunnesson, s.71

otrygghet. Männen hon har sexuella relationer med frågar inte om det känns bra och hon säger inte åt dem att sluta när det inte gör det. Övergången skildras subtilt som ett upplevt obehag, som ibland även sammanfaller med njutning. Vid andra tillfällen är hennes partner ouppmärksam eller ignorerar hennes negativa reaktioner, som när hon med våld tvingas utföra oralsex trots att hon gör motstånd och får kväljningar. Situationen påminner om när hon tidigare blivit våldtagen och hon känner starkt obehag.⁵⁹ Att göra motstånd likställs med att visa svaghet, och gör att hon genomlider samlag som hon inte njuter av eller som framkallar smärta och obehag hellre än att avbryta dem.

Även Elise har en affär med en man vars sexuella preferenser innehåller utövande av makt och våld. Mannen är äldre, gift och har tidigare varit hennes lärare, och deras möten sker i hemlighet och på hans villkor. Hon känner en stark dragning till honom, hans maktutövande (som även förekommer i andra sammanhang än de sexuella) bidrar till hans dragningskraft och trots att det kanske inte innebär någon sexuell njutning för Elise finner hon någon slags tillfredsställelse i att vara den undergivna parten i relationen. Men precis som i Maries sexuella relationer där den ena parten dominerar den andra brister kommunikationen, det finns inget uttalat samtycke till det våld som förekommer och det sker enbart på hans villkor och avbryts inte heller när Elise uttryckligen vill det. Här blir återigen de ojämna maktförhållandena tydliga, där Elise och Marie inte bara befinner sig på undergivna positioner under den sexuella akten utan även avseende möjligheten att styra och kontrollera den och var den leder, vad som är tillåtet och inte.

⁵⁹ Calloway, s.45

Sammanfattning och avslutande diskussion

Den avförtrollning som enligt Weber är utmärkande för det moderna samhället präglar i hög grad karaktärernas liv i Ståhls, Schunnessons och Calloways böcker. De visar upp en alienerad inställning till både omvärlden och deras nära relationer, de har svårt att tillskriva saker ett värde och känner sig ofta oroliga, deprimerade och ensamma. Det höga tempot, med korta scener och platta dialoger i *Just nu är jag här* samt avsaknaden av sammanhang och handling i *Tripprapporter*, bidrar till denna karaktärisering.

För att uppnå verklig lycka krävs ofta kemiska medel, särskilt i *Just nu är jag här* och *Tripprapporter* finner huvudkaraktärerna större nöje i alkohol och droger än i intima mänskliga relationer, men rusningsmedel av olika slag förekommer även frekvent i *What Purpose Did I Serve in Your Life*. Detta tydliggörs i jämförelsen med Thorvalls roman där det är de intima relationerna som är upphov till de stora känslorna, vilka skildras med känsloladdad intensitet på liknande sätt som bruket av droger skildras i *Tripprapporter*.

I de samtida böckerna yttrar sig även avförtrollningen på det sexuella området, där huvudkaraktärerna ger uttryck för en distanserad och något avtrubbad inställning till deras sexualitet och i de sexuella relationerna, i vilka de ofta känner sig uttråkade eller likgiltiga. Den känslomässiga distanseringen förstärks genom den osentimentala stilen som uttrycker en – direkt eller mellan raderna – blaserad inställning till sex, eller ett sakligt analyserande (i *What Purpose Did i Serve in Your Life*) av sexuella möten.

Avförtrollningen sammanhänger med processer kopplade till det kapitalistiska systemet, och romankaraktärernas ovilja att binda sig till en person, deras sökande efter någon eventuellt bättre samt dragningen till det otillgängliga visar på den ekonomiska karaktär Illouz menar att de intima relationerna har tagit. Vidare utnyttjas sexuella relationer och det erotiska kapitalet av karaktärerna i andra syften (framförallt ekonomiska och sociala) än relationen i sig, vilket är ännu ett exempel på kommersialiseringen av den intima sfären samt illustrerar det erotiska kapitalets värde i sociala interaktioner. För Anna är syftet med hennes intima relationer alltid relationen i sig och njutningen den innebär. Den dragning hon känner till de förbjudna männen bör förmodligen inte tolkas som en effekt av tillgång och efterfrågan, utan snarare som styrt av en upprorsvilja.

Sexuella relationer utnyttjas exempelvis (särskilt av Marie och Elise) i jakten på bekräftelse vilket tillsammans med den sociala betydelsen av hur de har sex och med vilka

visar på att sexualiteten, precis som så många andra områden i deras liv, har blivit en del av deras identitetsskapande. Sammanfattningsvis kan man ur ett sociologiskt perspektiv dra slutsatsen att karaktärernas ständiga identitetsskapande och kommersialiseringen av det romantiska livet sannolikt försvårar möjligheten till sexuell njutning.

Den utveckling som skett i samhället vad gäller synen på sexualitet och särskilt kvinnlig sexuell njutning, som har inneburit en större acceptans gentemot detta, blir även synlig i dessa böcker. Det ges inte uttryck för någon skam kopplad till sexuella handlingar, utan skammen ligger snarare i oförmågan att njuta av dem. Det blir särskilt tydligt i kontrast till Thorvalls roman där Annas sexualitet betraktas som skamlig av hennes omgivning, en föreställning som Anna till viss del har internaliserat – vilket tydliggörs av berättandet, som tar formen av ett terapeutiskt samtal där hon bekänner sina ”synder”. Gestaltningen av ett kvinnligt subjekt med en sexuell drift kan ses som en reaktion mot de negativt laddade föreställningar om kvinnlig sexualitet som präglade samhället. Genom att skildra kvinnliga karaktärer som lever ut sina sexuella begär under en tid då man betraktade detta som tabu fanns det ny mark att bryta på såväl den politiska som den litterära arenan.

Idag är normen att ha ett aktivt och lyckat sexliv, vi blir dagligen exponerade för bilder och tal om sex och sexualitet har blivit en del av individers jagskapande. För unga kvinnliga författare kan det upplevas som uddlöst att skriva om unga kvinnor som lever ut sina sexuella begär och njuter av det, eftersom det i praktiken är vad som förväntas av dem. Malte Persson har förmodligen rätt i att det är svårt att skriva intressant litteratur om bra sex idag, då det är lättare att skriva om någonting som skaver och i dagens samhälle där sex inte längre är förknippat med skam (tvärtom) är det mer uppseendeväckande att gestalta unga kvinnor som besitter erotiskt kapital men trots detta är ointresserade av sex eller inte njuter av det.

Genom att skildra sex som inte enbart är positivt nyanserar de här författarna gestaltning av sexualitet samt går emot normen som säger att du bör ha ett aktivt och lyckat sexliv för att vara en lyckad person. Att skildra sex som påminner om övergrepp och där karaktärerna känner sig otrygga eller utnyttjade väcker frågor om samtycke och problematiserar ojämna maktförhållanden mellan män och kvinnor i sexuella relationer, och kan precis som Thorvalls roman läsas som samtidskritik.

Referenser

Calloway, Marie, *what purpose did i serve in your life*, Tyrant Books: New York 2013

Giddens, Anthony, *Intimitetens omvandling. Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*, Nya Doxa: Lund 1995

Grive, Madeleine, *Avförtrollningen av världen*, 2017. Hämtat från <http://10tal.se/aktuellt/avfortrollningen-av-varlden/>

Hakim, Catherine, *Erotic Capital*, 2010. Hämtat från <http://www.catherinehakim.org/wp-content/uploads/2011/07/ESR-Erotic-Capital-Oct-2010.pdf>

Illouz, Eva, *Därför gör kärlek ont. En sociologisk förklaring*, Daidalos: Göteborg 2013

Kimmel, Michael, *The Sexual Self. The Construction of Sexual Scripts*, Vanderbilt University Press: 2007

Månsson, Lena, "Myternas betydelse - med utgångspunkt i Ramsundaristningen", *Tidningen Kulturen*, 2016-12-27. Hämtat från <http://tidningenkulturen.se/index.php/ovrigt-kat/ovrigt-kat-11/ovrigt-kat-12/18757-myternas-betydelse-med-utgangspunkt-i-ramsundaristningen>

Persson, Malte, "Därför är det så svårt att skriva om bra sex", *Expressen*, 2017-7-19. Hämtat från <https://www.expressen.se/kultur/bocker/bra-sex-har-man-bara-i-harlequin/>

Sarrimo, Cristine, *När det personliga blev politiskt: 1970-talets kvinnliga bekännelse och självbiografi*, Brutus Östlings bokf Symposion, 2000

Rowntree, Margaret, Moulding, Nicole, Bryant, Lia, "Feminine Sexualities in Chich lit", *Australian Feminist Studies*, 72(27), s. 121-137, 2012

Schunnesson, Tone, *Tripptapporter*, Nordstedts: Stockholm 2016

Schunnesson, Tone, "Vi vill bara inte ligga med er", *Expressen*, 2017-08-11. Hämtat från: <https://www.expressen.se/kultur/ide/vi-vill-bara-inte-ligga-med-er/>

Ståhl, Isabelle, *Just nu är jag här*, Natur & Kultur: Stockholm 2017

Thorvall, Kerstin, *Det mest förbjudna*, Bonnier: Litauen 2015